

Lidt om den norske Slægt „Grønvold“.

En kritisk Undersøgelse.

Af **E. A. Thomle.**

Forhenværende kgl. Fuldmægtig F. J. Grønvold har i sin høie Alder — 85 Aar — følt sig opfordret til at berige Literaturen med nogle »Slægts-Kroniker« om Familiene Orning og Grønvold, hvortil han selv hører. Oprindeligt havde det været Forfatterens Mening kun at trykke Bogen som Manuscript for Familiens Medlemmer. Men han har desværre — efter Paatryk fra forskjellige Kanter — opgivet denne fornuftige Tanke og ladet Bogen udgaa i den almindelige Boghandel, hvad man meget maa beklage saavel for Forfatterens egen Skyld, som for Familiens, der vel næppe kan være tjent med saaledes at sættes i Gabestokken.

Saavel Bogens Titel som Forfatterens Indledning viser nok, at det ikke har været hans Hensigt at levere et historisk Arbejde, men kun en Samling »Anekdoter« eller »Curiosa«, der paastaas overleveret ham gennem Traditioner inden Familien. Havde han ogsaa i Virkeligheden indskrænket sig hertil og ikke forsøgt at hævde Traditionernes Overensstemmelse med den historiske Sandhed, kunde Arbejdet maaske have passeret upaaagtet af Fagmænd. Men da han ikke har gjort dette og derved ogsaa givet Anledning til, at en Del mere velvillige og digterisk begavede end synderlig sagkyndige og kritiske Anmeldere — selvfølgelig uden at anse nogen Slags Undersøgelse paa Forhaand fornøden — har fundet Grund til at rose Arbejdet og anbefale andre Slægtshistorikere at tage det til Forbillede, er det nødvendigt i enkelte Punkter af særlig genealogisk og personalhistorisk Art at belyse »Kronikernes« Værdi for den historiske Forskning, skjøndt Arbejdet efter sin hele Art egentlig ellers slet ikke har Betingelser for Omtale i et genealogisk-personalhistorisk Fagskrift.

De genealogiske Data, Arbejdet indeholder, er i det væsentlige samlet paa de to Oversigtstavler bag i Bogen: den ene over den adelige Slægt Orning — der ganske uden enhver historisk Hjemmel sættes i Slægtskabsforbindelse med en anden dansk Adelslægt Bølle — øiensynlig kun for at give sin egen Nedstamning større Glands og Ælde —, men som forøvrigt intet nyt indeholder,

og en meget defekt og urigtig Stamtavle over den borgerlige Slægt Orning og Grønvold, der kunde suppleres og forbedres ved forskellige haandskrevne Samlinger, som Forfatteren ikke synes at have kjendt eller i alle Fald ikke benyttet.

De personalhistoriske Data synes væsentlig eller udelukkende at være hentet fra de saakaldte »Traditioner« og fra Oberstlieutenant Hirschs's bekjendte Værk over danske og norske Officerer i Kjøbenhavn.

Det siger sig selv, at et saa løst og uvederhæftigt historisk Arbejde saa langt fra bør tjene andre slægtshistoriske Forskere til Forbillede, at det billigen bør opstilles som et Exempel andre til Skræk og Advarsel.

Det er klart, at der altid blandt de inden en Familie bevarede Traditioner kan være dem, der ogsaa virkelig indeholder en sand historisk Kjerne. Men enhver, som har det mindste Kjendskab til disse Ting, vil ogsaa paa Forhaand være paa det Rene med, at Traditioner, der ere hundreder af Aar gamle og som gennem Generationer ere gaaede fra den ene til den anden, ikke er af synderlig Værdi og derfor ogsaa maa benyttes med den største Varsomhed. Efter Forfatterens Oplysninger er hans Fremstilling væsentlig baseret paa mundtlige Traditioner fra de 3 »Saga-Stierner« Fru Sidsel Børgesdatter Juel, Fru Justine Cathrine Grønvold, født Reichwein og »Tante Lisa«: Anna Elisabeth Nilson, født Grønvold. Derhos paastaar Forfatteren i Kronikerne, at han har været i Besiddelse af en Del skriftlige Familieoptegnelser (navnlig fra »Saga-Stiernen« Nr. 2, hvis Optegnelser Forfatteren endog Side op og Side ned citerer i hendes egen underlige Form) og Fru Anna Holter Rosing samt en Del originale Breve og Documenter. Men om disse Aktstykkers Art bevarer Forfatteren en ganske paa-faldende Taushed, og man faar ingen Oplysning om, hvorvidt det virkelig er bevarede Originaloptegnelser eller om det kun er slette Afskrifter. Af den Masse Citater, med hvilke Fremstillingen er spækket, og de mange overflødige Parenteser og Forklaringer, som gjør Læsningen tung og Teksten uklar, er det ikke godt at skjønne, hvad der paastaas hentet fra den ene Kilde og hvad der skal være taget fra en anden, ligesom det ogsaa er meget vanskeligt at afgjøre, hvad og hvormeget, der er Forfatterens egne Fantasier og om overhovedet noget og i Tilfælde hvad der er hentet fra originale historiske Documenter og Aktstykker. At en slig Benyttelse af et historisk Materiale er lidet tilfredsstillende, siger sig selv. Det giver ikke noget som helst Begreb om Kildernes Beskaffenhed, deres Sandhed og Paalidelighed og ingen Adgang til Control med deres Benyttelse fra Forfatterens Side, som nok kunde være paakrævet, eller til kritisk Bedømmelse af Kildernes Værdi. Af langt større

Interesse vilde det unægtelig have været, om Forfatteren havde indskrænket sig til at a f t r y k k e de skriftlige Familieoptegnelser, som han paastaar, han er i Besiddelse af, men som rigtignok aldrig noget Menneske før har hørt Tale om og som det derfor nok ogsaa kunde have været paakrævet, at Forfatteren havde gjort nærmere Rede for.

Grunden til, at Forfatteren overhovedet slet ikke har indladt sig paa en slig Fremgangsmaade, ligger dog snublende nær. Thi efter hvad Capt., Bureauchef C. M. Munthe har oplyst i det norske Morgenblad for 2. April d. A. (Nr. 104), er Forfatteren — hvor utrolig det end høres — i k k e i Besiddelse af en eneste Familieoptegnelse, hverken i Original eller Afskrift. Han har overhovedet slet ingen Bønnebøger, Bibler eller andre Andagtsbøger, der indeholder Optegnelser om eller af Familiens Medlemmer, han har ingen bevarede gamle Breve eller andre historiske Aktstykker. Alt, hvad der engang har været, er borte og ødelagt af Familien selv. Den e n e s t e Kilde, Forfatteren har havt til sine høist mærkelige, men lidet sandsynlige »Krøniker«, er de Historier, han i sin Ungdom for 50 à 60 Aar siden har hørt af »Tante Lisa«, som igjen har faaet Krønikerne fra ældre Familiemedlemmer. Og det er et paa et saa skrøbeligt Grundlag opbygget historisk Arbejde, der roses som et personalhistorisk Mesterværk andre til Efterfølgelse, og det endog af Anmeldere, som man dog skulde tro ikke kan mangle ethvert Begreb om, hvad der maa forlanges af et historisk Arbejde. Det kan — med Forfatterens mange uanstændige og giftige Anmærkninger — maaske være en »pikant« og »mosom« Lecture for mange, der sætter Pris paa den Slags lavtliggende Historier. Men som et personalhistorisk Kildeskrift er det selvfølgelig blottet for enhver virkelig Betydning. At Forfatteren dog alligevel maa have været i Besiddelse af enkelte Extracter af de tilintetgjorte Documenter, er vistnok overveiende sandsynlig. Thi han kan f. Ex. næppe citere hele Intimationen af Skrifterne 1803 og 1809 efter Oberstlieut. Grønvold paa Gullaug med Angivelse af Sølvgjenstandene i Boet, deres Vægt og Taxtsum etc. — i det Hele taget ganske correct — a l e n e efter Hukommelsen uden nogensomhelst skriftlig Optegnelse. Rigtignok er Fremstillingen af Skriftets Indhold ikke ganske correct eller paalideligt. Han oplyser saaledes ikke, at den værdifuldeste Sølvgjenstand i Boet, en Ølkande med Fad, bar Ole Olsen og Elisabeth Hansdatters Navn og Aarstallet 1670, hvilket viser, at Kruset ikke har været et Familiestykke, men øiensynlig er erhvervet af en eller anden i Slægten, og at det Sølvtoi, der forøvrigt angives at være i Boet og efter Forfatterens Paastand kun skulde være det »d a g l i g e« Sølvtoi, er alt det Sølv Boet overhovedet eiede. Thi vistnok fandtes

der i et allaast Chatol et Gulduhr, forskjellige Mynter, Penge og Skuepenge, et Sølvkruslaag, 2 Par ganske smaa Sølvspænder, 1 Par Sølv-Kappe Hager i Form af et Hjerte og et Fingerbøl. Men alt dette er dog ikke, hvad der i Almindelighed forstaar ved Sølvtoi og kan næppe tilsammen have været værdt mere end c. 50 à 100 Rdlr. Skiftet begyndte 22. Decbr. 1803 samme Dag Oberstlieut. Grønvold var død om Morgenen. Men blev 9. Januar 1804 igjen extraderet Enken, da hun 7. Januar s. A. havde faaet kgl. Bevilling til at sidde i uskiftet Bo. Efter en Aftale mellem Enken og Børnene af 6. Januar blev der dog forinden optaget en Fortegnelse over det værdifuldeste af Boets Effecter, for at man for Fremtiden kunde have den fornødne Oversigt over, hvad der fandtes. Her nævnes Intet om, at noget af Boets Eiendele forhen var skjænket de enkelte Arvinger eller deres Børn, ikke heller noget om, at Boet var i Besiddelse af »det gamle Rosensværd-Rytterske« eller det »Reichweinske« Guld og Sølv, saa det hele øiensynlig er den rene Fabel. Thi naar Forfatteren mener, at »det betragtedes som Slægtarv, der eiedes af den hele Slægt og af ingen hver især« og derfor undtoges fra Registrering, saa vilde selvfølgelig en slig Fremgangsmaade være ganske utilladelig. Enten var Gjenstandene i Boet og da vilde det være en Embedsforseelse af Sorenskriveren ikke at registrere det, eller ogsaa maatte Arvingerne have fordulgt Gjenstandene. Men da gjorde de sig skyldige i en Forbrydelse og det kan man vel heller ikke godt antage, saa meget mere som Enkefruen udtrykkelig paa Forespørgsel erklærede, at Boet intet mere eiede end det, der var opgivet. Man maa derfor saavel for Sorenskriverens som især for Enken og Arvingernes Skyld haabe, at Paastanden er fuldstændig falsk og at Skatten kun har existeret i Forfatterens eller »Tante Lisas« Fantasi, men aldrig har været til i Virkeligheden. Naar Skiftet igjen blev optaget til Behandling den 13. April 1809 var det fordi Boets Eiendom Gullaug adelige Sædegaard med Odegaarden Hochelien og Kværnebruget i Linnæsbækken ifølge Skjøde af 29. April s. A. underhaanden af Enken og Arvingerne var solgt til Procurator Thor Røgstad for 18000 Rdl. og de derfor ifølge Rekvisition af 7. s. M. ønskede Indboet solgt og Boet skiftet mellem Arvingerne. Løsøret blev ved Auction i Boet 20. og 21. April s. A. udbragt til 2224 Rdl. 3 Ort. At de af Forfatteren nævnte enkelte antikke Møbler, der fandtes i Boet, ved Registreringen, værdsattes til »en latterlig liden Taxt«, var derfor ikke af nogen som helst Betydning for Boets Størrelse. Nogen »Riddersak« nævnes ikke, men vel en »Storstue«, der havde nogen faa gamle Møbler, der delvis solgtes til Bønder. Nogen Rustning findes heller ikke nævnt og andre Vaaben end et Par Pistoler fandtes ikke i Boet. Af Billeder var der kun et Portræt af Fredrik II af Preussen og 7 smaa og et større

»Skilderi«. Nogen Lysekrone findes ikke omtalt, men vel nogle Speiler. Besætningen udgjorde 4 Hester, 14 Fækreaturer, 3 Kalve, 10 Sauer og 3 Svin. Der var 2 Hester til, men det bestemtes, at disse udenfor Registreringen skulde tilfalde 2 af Sønnerne, fordi de andre Børn i Faderens Live var skjænket 200 Rdl. hver. Gaarden Nyhus i Næs paa Romerike overtoges af Enken efter Taxten 600 Rdl. Det hele Bo, der sluttedes 15. Juli 1809, udgjorde 21 600 Rdl., hvoraf Halvparten tilfaldt Enken og Resten Børnene. Det mest bemærkelige under Skiftet var, at den ældste Søn selv androg om, at han »paa Grund af svagelig Sindsforfatning« for ikke i Fremtiden at falde sine Venner og Slægt til Besvær maatte gjøres umyndig, idet Arven med Fradrag af den Gjæld, han og hans Frue havde, men som dog ikke var over 100 Rdlr., maatte sættes fast, saa at han ikke uden Samtykke af en af Øvrigheden beskikket fornuftig Mand som Værge skulde kunne disponere over sin Formue. Han forbeholdt sig dog, at han, om han »kort eller længere frem findes ved Sindskræfter til med fuldkommen Overlæg at kunne selv disponere« sine Handlinger, kunde faa Formuen tilbage. Salget af Gullaug m. v. synes at være foretaget efter Enkens og Arvingernes Initiativ, og der er derfor liden Grund til at tale om nogen »slu Procurator«. At Sønnen Helle senere har ønsket at faa Gaarden tilbage, er forklarlig. Men at Kjøberen af den Grund skulde have nogen Forpligtelse til uden Gevinst at lade Handelen gaa om igjen, er vel meget forlangt. Familien Grønvold maa vel som alle andre underkaste sig de almene Love for al Handel.

Efter Forfatterens Fremstilling maa Slægten have været høist mærkværdig. Mændene ere gjennemgaaende over sine 3 Alen høie, med lyse, vakre Ansigter, deilige blaa Øine, vel proportionerede med en fænomenal legemlig Styrke, vældige Nimroder, dygtige og dristige Ryttere, galante og riderlige i al sin Færd — men neppe ganske fri for at være brutale, letfærdige og fordrukne. Og de kvindelige Medlemmer af Slægten giver ikke Mændene noget efter. De ere uden Undtagelse høie, af et imponerende Ydre og en Række straalende Skjønheder. Til Gjengjæld kan de neppe — »Saga-Stiernerne« in specie — have været begavet med nogen synderlig stærk kritisk Sands, hvad Mændene øiensynlig har faaet paa sin Part. Om Slægtens aandelige Evner forøvrigt har staaet fuldt paa Høide med deres legemlige Fuldkommenheder, synes ikke ganske klart. Men det kan vel neppe have været Tilfældet. I alle Fald vidner ikke Mændenes militære Carriere om særlig fremragende Egen-skaber. Af de 35 Officerer, Slægten har frembragt, naaede Broderparten — nemlig hele 28 — ikke ud over de subalterne Officerers Række og kun en eneste blev Oberst. Forfatterens Morfader var en »liden kortbenet Nurv« og han mener, at naar de yngre Gene-

rationer af Slægten ikke fremviser de samme legemlige Fuldkommenheder som Forfædrene, er dette begrundet deri, at Slægten indgik Ægteskab med »vistnok intelligente og ansigtsvagre Damer, men af ordinær Figur med mørke Øine, mørkladen Hy og meget mørkebrunt Haar«, som Forfatteren øiensynlig helst vilde have gjort til gammel Adel, men som — desværre — viser sig at stamme fra en ganske ordinær norsk Bondelensmand paa Hedemarken. Men Forfatteren giver sig ikke saa let. Han etablerer for Anledningen noget, han kalder »adopteret Adelsmand«, idet Lensmandens Enke skal have været gift med en Chirurg Flor, der — selvfølgelig — hører til en af Christopher af Bayeren adlet — men utvivlsomt for mange hundrede Aar siden fuldstændig uddød — adelig Slægt Flor. Og h a n skal have »adopteret« Enkens Børn af 1ste Ægteskab. Det bliver nok desværre alligevel ganske haabløst at gjøre Enkens Børn til Adel.

Her er vi imidlertid ved en Side af Slægts-Krønikerne, som viser, hvor fuldstændig Forfatteren mangler sine hensøvede Fædres kritiske Sands. Det er jo et for alle Genealoger velkendt Factum, at alle Amatører paa Omraadet har en ren sygelig Trang og Tilbøielighed til at fremstille sin egen Slægt som en særlig stor og berømt Æt og om det paa nogen mulig Maade gaar an først og fremst at paastaa, at den hører til en gammel — helst urgammel — adelig Slægt. Og har man dertil et Familienavn, som bæres eller nogensinde tidligere har været baaret af en saadan Slægt, er der ingensomhelst Tvivl om, at ens egen Slægt er en Gren af hin. Og Forfatteren af Krønikerne giver forsaavidt slet ikke andre Amatører noget efter hverken i den ene eller i den anden Henseende. Selvfølgelig heder hans Familie oprindelig slet ikke »Grønvold«. Nei den er egentlig en urgammel baltisk Baronslægt »von Grünwald«. Og da dette Spørgsmaal: om Slægten Grønvolds Oprindelse nok kan have nogen historisk og genealogisk Interesse, skal jeg i det Følgende se lidt nærmere paa Forfatterens Fantasier, som efter hans Paastand oprindelig skal skrive sig fra hans »Saga-Stierne«, men nok desværre maa siges liden Rod at have i Virkeligheden og neppe heller kan tilskrives Familietraditionen, men for hvilken nok Forfatteren selv alene maa bære Ansvar.

Forfatteren antager altsaa, at Slægten Grønvold oprindelig var en urgammel liflandsk Adelslægt »von Grünwald«, der skal have levet længe før 1500, ja endog have hørt til de tyske Sværd-riddere omkring Aaret 1200. Imidlertid findes der ingen liflandsk Adelslægt af Navnet »von Grünwald«. Men Slægtens Navn skrives »von Grünwaldt«. At denne Slægt har været baroniseret kjender hverken svenske eller tyske Heraldikere eller Genealoger noget til, saa det vistnok er helt urigtigt. Der findes nok en t y s k adelig

Slægt »von Grünwald« eller som Gauben skriver Navnet »von Grünwald«. Men denne Slægt har intet med Lifland at bestille. Den sidste Slægt hed egentlig Klinckebeil eller Klingenberg og blev først adlet af Keiser Leopold I. (tysk Keiser 1658—1705), idet Jacob Klingenberg (f. 1627, †1694) til Bresen i Nedre Lausitz i Sachsen, hertugelig merseburgsk Amts-Kammerraad, der var bekendt for sine trykte Poesier, særlig »den Heilig loberschallenden Grünwald« af Keiser Leopold I 3. Mai 1661 blev adlet under det sidste Navn.

Morten Grønvolds Farfaders Fader (♁: hans Oldefader), der maa have levet c. 1530, skal fra »Baltien« ♁: Lifland være kommen til Skaane, hvor det ældste kjendte Medlem af Slægten her i Landet Fenrik Morten Grønvold skal være født og opvoxet og hvorfra han som 7 Aars gammel Gut med nogle Slægtninge af den adelige Familie Maaneskiold i Aarene 1658—59 skal have draget til Norge, da Skaane afstodes til Sverige og de ikke vilde finde sig i at staa under den svenske Krone. Stamfaderen skal have deltaget i Slaget ved Lund 1676 under General v. Arensdorffs Rytter-Regiment og senere som Fenrik være kommen til det bergensiske nationale Infanteri-Regiment. Forfatteren har rigtignok — efter hvad han forklarer — selv altid holdt af den Tanke, at han ogsaa paa fædrene Side var af ren nordisk Æt. — Men — siger han i Krønikerne — af de mange Data ser det ud til, »at man formelig nødes« til at mene, at den maa være af tysk Herkomst. Men han trøster sig dog med, at han heldigvis er »af germansk Race«. Det maa vel derfor glæde ham, hvis det kan paavises, at Stamfaderen sandsynligvis hverken er Liflænder eller Tysker, men kun en ganske ordinær indfødt Nordmand. Rigtignok synes Forfatteren ikke at sætte synderlig Pris paa, at hans »Frænde« afd. Rigsarkivar Huitfeldt-Kaas — der efter Forfatterens »Sigelse« skal have været tilbøielig til at erkjende Slægtens haltiske Oprindelse — har tilladt sig at kalde Stamfaderen Morten »Grønvold« og ikke »von Grünwald«, som Forfatteren paastaar var hans rette Navn, og at han udtrykkelig gjør opmærksom paa, at Stamfaderens Søn, den fordrukne Capt. Fredrik Christian Grønvold, i k k e brugte Slægten von Grünwaldts, men Slægten Ornings Vaaben, hvad ogsaa Sønnen Cornet Haagen Otto Grønvold gjorde, men hvad ingen af dem selvfølgelig havde nogensomhelst Ret til. Allerede den Ting, at Slægtens Stamfader her i Landet Morten Grønvold hverken selv vides at have brugt det grünewaldtske adelige Vaaben eller dens rette Navn — han skriver sig selv »Morten H. Grønwall« — og den Ting, at heller ikke nogen af hans Efterkommere brugte Vaabenet, men de fleste endog bortkastede Faderens Familienavn og istedet tog Moderens Slægtsnavn Orning, skulde gjøre det meget

betænkeligt at hævde Slægtens baltiske Oprindelse. Thi det er jo en Kjendsgjerning, at en Adelsslægt vel kunde forandre sit fædrene Slægtsnavn. Men at den ogsaa kunde tage en anden adelig Slægts Vaabenmærke er saa godt som ukjendt. Og det kan derfor heller ikke være nogensomhelst Tvivl om, at det ogsaa har været Rigsarkivar Huitfeldt-Kaas's Mening, at den Ting, at Slægten Grønvold benytter Familien Ornings og ikke den baltiske Slægt von Grūnewaldts adelige Vaaben, er et stærkt Indicium mod at Slægten Grønvold har noget med denne baltiske Adelsslægt at gjøre.

Forfatteren af »Kronikerne« synes mærkelig nok slet ikke engang at kjende den baltiske Adelsslægt von Grūnewaldts Vaaben, der heller aldrig har været brugt af nogen af hans Forfædre her i Landet, skjøndt han selv paastaar at være i Besiddelse af Slægtens Signet, hvad der imidlertid heller ikke medfører Sandhed. Han vil ogsaa vide, at Vaabenet fandtes i Riddersalen paa Gullaug — hvor det i intet Tilfælde kunde være anbragt før ved Slutten af det 18de Aarhundrede, da Gullaug adelige Sædegaard ikke før ved Skjøde af 24. Juli 1790, thigl. 7. Oct. 1793, kom i Familien Grønvolds Besiddelse. — Det skal imidlertid have været saa medtaget ved Ild, at man ikke kunde se, hvad det forestillede. Men desuagtet blev det dog »for første Gang« benyttet ved Oberstl. Grønvolds Begravelse i 1803. Hvorledes Forfatteren egentlig kan vide, at det var Slægten von Grūnewaldts Vaaben, der fandtes paa Gullaug og blev benyttet 1803, er rigtignok ikke ganske godt at forstaa, naar han slet ikke har nogetsomhelst Kjendskab til dets Udseende og det kan man efter hans egne Oplysninger anse som en sikker Kjendsgjerning. Ifølge C. A. Klingspor's: Baltisches Vappenbuch (Stockh. 1882, 4to) er Slægten von Grūnewaldts Vaaben en grøn Gran i Sølvfeldt og paa Hjelmen et lignende Træ. Klingspor angiver vistnok Slægten som »Uradel«, men han meddeler i Teksten, at Slægten skriver sig fra Svensketiden og blev først indført paa Ridderhuset i Midten af det 18de Aarhundrede. Selve Vaabenet synes ikke at tyde paa, at Slægten hører til Uradelen, men kun til en langt senere Tid og til den af Forfatteren saa høit foragtede Brevadel. Ellers giver Klingspor ingen Oplysning om Slægtens Oprindelse. I. J. Siebmachers store Værk B. III Abt. 9 S. 306 (der omfatter den baltiske Adel) hedder det, at om end Slægten »von Grūnewaldt« forekommer tidligere i Estland og i Omegnen af Reval, saa skriver dens Anerkjendelse som Adel s g dog først fra det 17de Aarhundrede. Den første, som kjendes af Slægten Jürgen von Grūnewaldt skal mellem 1624—31 være naturaliseret af Gustav Adolph, da han fik et adeligt Gods i Estland. Noget saadant Naturalisationspatent kjendes imidlertid ikke. Men Siebmacher antager, at det formodentlig dog maa have eksisteret, eftersom

Slægten 9. Febr. 1745 blev introduceret paa det liflandske Ridderhus som Adel fra Svensketiden. Rigtignok skal der allerede 1538 nævnes en »Frans Grünewald«, men om hans Existense og Adelskab vides intet. Slægten kan derfor neppe have været meget fremstaaende og under ingen Omstændigheder have noget med de tyske Sværdriddere at gjøre og heller ikke være kommen til Skaane omkring 1530. Den kan derfor heller ikke have det mindste med den norske Slægt Grønvold at skaffe. Den hele Historie er vist det rene Opspind; maaske af den fantasirige Capt. Kalckreuth, der jo var bekjendt som en stor Skrønemager, eller sandsynligvis fra Forfatteren selv, der synes at være en lige saa stor Digter som Captainen. Naar man kan drage i Tvivl, at der overhovedet i Slægten Grønvold kan have existeret nogen gammel Tradition om Slægtens baltiske Oprindelse, er dette grundet paa, hvad der oplyses i den bekjendte norske Genealog afd. Bureauchef W. Lassens genealogiske Samlinger, nu i det norske Rigsarchiv. Her findes ogsaa en Stamtavle over Slægten Grønvold, der først indeholder en Oversigtstavle, der viser, hvorledes Admiral Bernt Ornings Hustru Sidsel Børgesdatter Juel nedstammer fra Kong Sverre. Bernt Ornings Datter var — heder det — Else Elisabeth Orning »gift c. 1690 med Kapt. Morten Orning, kaldet Grønvold«. Og Lassen fortsætter derefter: »Hvad der paa første Blad af dette Hefte er anført om Familien Grønvolds Udspring og de første Par Generationer af den har jeg (W. L.) efter en af den paa S. V. (under A. 5.) nævnte Fredrik Johan Grønvold (Forfatteren af »Krønikerne«) forfattet Stamtavle, som jeg har havt til Laans 1862. Alt det øvrige er mig i Julen 1854—55 mundtlig meddelt af Frk. Nathalie Grønvold i Gran og blot nu (1862) bleven completeret efter den nævnte Stamtavle, forsaavidt den maatte indeholde noget, hun ikke havde vidst at opgive«. Og i denne Forfatterens Stamtavle hedder det: »Den første, som her i Landet skal have antaget Navnet Grønvold (eller Grønnevald) sees at have været Morten Orning omkring Aar 1660. Han skal have været en Søn af Jørgen Orning og Anne Maaneskiold«. Hertil har Lassen føiet en Note, hvori han ganske rigtig bemærker: »det synes vanskelig at forklare sig Aarsagen til, at en Indehaver af et saa gammelt og anset Familienavn som Orning, skulde ville ombytte dette Navn med et Navn af forholdsvis saa simpel Klang som »Grønvold«. Mon man ikke heller kunde antage, at Grønvold har været hans rette Navn og at nogle af hans Børn paa Grund af, at han blev indgiftet i Familien Orning, har antaget dette Navn«. Som man heraf vil se synes »Krønikernes« Forfatter endnu i Aaret 1862 intet Begreb at have om, at Familien Grønvold skulde være identiske med den baltiske Adelslægt von Grünewaldt, men tværtimod stod i den Formening, at Morten

Grønvold var en Søn af Lieutenant Jørgen Eriksson Orning, noget han nu i Krønikerne bestemt bestrider, og Forfatteren vil neppe kunne høres med den Indvending, at »Tante Lisa«, der skulde være hans Kilde endnu levede 17 Aar efter Lassens Laan af Stamtavlen i 1862 og at han af hende s e n e r e har faaet meddelt Traditionen om Slægtens baltiske Oprindelse. Thi det er ganske utroligt, at en Mand, der interesserer sig for sin Slægts Historie og giver sig i Kast med at forfatte dens Stamtavle, ikke først og fremst skulde søge Oplysning om Slægten hos den sidste levende »Sagastierne«, som han dog dengang maa have vidst sad inde med de rigeste Oplysninger om Slægtens tidligere Generationer.

Maa det derfor i Virkeligheden antages, at der aldrig i Familien Grønvold kan have existeret nogen gammel Tradition om Slægtens »baltiske« Oprindelse, maa selvfølgelig ogsaa den af Forfatteren meddelte Historic fra Selskabet hos »Haandværksmatadoren« — alle, der kommer i nogen Slægtskabsforbindelse med Familien Grønvold bliver selvfølgelig »Matadorer« — Bagermester Schiøberg paa Grønland — en som det forresten synes temmelig raa Person († 1805) — om et fra en Biskop Orning i Reval modtaget Brev om Slægtens »baltiske« Oprindelse m. v. bortfalde. Hele Historien er ogsaa lidet sandsynlig. Thi at en Mand i den angivne Stilling, der kjendte »Baronslægten« von Grünwaldt i Lifland, ikke skulde vide, at der inden Landet selv levede andre Linier af Slægten og forstaa, at disse i ethvert Fald maatte være langt nærmere baade til »Barontitelen« og til Godserne end de formentlige Slægtninge i Norge, hvis Forbindelse med den baltiske Slægt von Grünwaldt i bedste Fald maatte ligge over 300 Aar tilbage, er vel ikke meget sandsynlig. Og at der ogsaa paa Biskop Ornings Tid maa have levet andre Linier af Slægten von Grünwaldt i Lifland, maa jo i alle Fald Forfatteren af »Krønikerne« være fuldt paa det Rene med. Thi h a n paastaar jo, at Keiser Nicolay I (russisk Keiser 1825—55) tilbød »Baron von Grünwaldt« paa Grund af hans Fortjenester Fyrstetittelen, hvad han dog skal have afslaaet.

Der findes overhovedet intetsomhelst, der tyder paa, at Fenrik Morten Grønvold har været født i Skaane eller at han har faaet sin Opdragelse der, og naar Forfatteren anser dette for at være »vitterligt«, saa har han — saavidt jeg har kunnet finde — ikke fremlagt nogetsomhelst Bevis herfor. En Familietradition — selv om der virkelig har existeret en Tradition herom, beviser naturligvis Intet. Ifølge det i 1701 optagne Mandtal over Mandkjøn i Norge (i det norske Rigsarkiv) var »förrige Fenrik« Morten Grønvold dengang bosat paa Gaarden Høiland paa Stord og 43 Aar gl. Han maa saaledes være født c. 1658 og kan derfor ikke have været 7 Aar gammel, da Skaane ved Freden til Roskilde 26. Febr. 1658

afstodes til Sverige, ja han kan neppe engang da være født. Det er vel ogsaa lidet sandsynlig, at han straks efter Fødselen skulde have mistet begge sine Forældre, saa det skulde være nødvendigt for hans Slægtninge at tage sig af ham. Det vides heller ikke, at Slægten Maaneskiold har staaet i noget Slægtskabsforhold til Slægten von Grünewaldt. Det angives jo rigtignok, at Morten Grønvold skulde være en uægte Søn af Lieutenant Jørgen Eriksen Orning og Anna Maaneskiold. Men denne Version af Historien benægter jo nu Forfatteren paa det bestemteste — skjøndt han i 1862 mente den var rigtig. Den er imidlertid — som vi senere skal se — utvivlsomt ogsaa urigtig. I Mandtallet opføres Morten Grønvold blandt »Husmænd og Strandsiddere« og han betegnes her som »fattig«, saa det vel ikke kan have været saa ret stort bevendt med Manden. At han skulde have deltaget i Slaget ved Lund 1676, er vistnok ogsaa lidet sandsynligt og i alle Fald ganske ubevisligt. Han vilde i 1676 være 18 Aar gammel og det kunde vel forsaavidt intet være til Hinder for at han kan have deltaget i Slaget. Og da General von Arensdorff med sit Rytteriregiment virkelig ogsaa deltog i samme og derunder blev dødelig saaret, er det vel ikke umuligt, at Morten Grønvold kan have været med som menig Soldat. Men da Oberstlieut. Hirsch, hvis Personalialia om norske Officerer man dog ikke tør stole ubetinget paa, men som i alle Fald har haft god Anledning til at benytte danske Kilder, intet Kjendskab har til, at han har været med, kan man vistnok i alle Fald gaa ud fra, at han ikke har været i nogen Officers eller Underofficers Stilling. De norske Regnskaber fra denne Tid giver ingensomhelst Antydning om, at Morten Grønvold har været i militær Tjeneste før han 7. April 1679 blev ansat som Fenrik ved Capt. Couchérons Søndhordlanske Comp. af Bergenh. nat. Inf. Reg., som fra 1693 blev commanderet af Capt. Peter Montagne Lillieskiold. Den 24. Marts 1680 opholdt han sig i Christiania og kvitterer da for en Forstrækning af 10 Rdl. paa sin Gage, for at faa Reisepenge til Bergen. Her underskriver han sig selv Morten H. Grønwall, men benytter intet Segl, hvilket nærmest skulde tyde paa, at han intet saadant har havt og derfor heller ikke har prætenderet noget Slags Adelskab. I Regnskaberne 1680—81 opføres han under Navnet »Morten Haagensen« og med dette Navn findes han ogsaa indført i de militære Etater i Rigsarkivet 1680—84. Senere kaldes han: Morten Grønnevold, Grønvold, Grønvald, Grønwall og Grønnewald, saa at Navnet varieres paa forskjellig Maade. At lægge nogen særlig Vægt paa Skrivemaaden, er dog lidet tilforladeligt. Thi Familienavne radbrækkes paa denne Tid ofte paa den mest forunderlige Maade og vedkommende selv skrev tildels sit eget Familienavn paa en meget forskjellig Vis. Det er derfor liden Grund til at betragte

Navnets Bogstavering som nogetsomhelst Bevis hverken i den ene eller anden Retning. Naar Forfatteren finder en Bestyrkelse i det paastaaede Adelsskab deri, at han kunde indgaa Ægteskab med Admiral Bernt Ornings Datter, der hørte til en gammel adelig Slægt, glemme Forfatteren fuldstændig, at Slægten Ornings sociale og økonomiske Stilling paa denne Tid var yderlig reduceret og at Bernt Ornings skandaløse Liv neppe kunde friste virkelig høiættede Personer til at søge sig ind i Familien. Efter 1660 var det jo heller intet til Hinder for Ægteskab med ufri, hvorfor saadanne Ægteskab ogsaa i stor Udstrækning fandt Sted og Bernt Ornings ældste Datter var jo netop gift med den ufri Jyde Lieutenant David Andersen, saa det vel heller ikke kunde være saa særdeles mere graverende naar den yngste gjorde et lignende ikke synderlig daarligere Parti. Fra Morten Grønvolds Ægteskab lader det sig derfor ikke udlede nogetsomhelst Bevis for Slægtens baltiske Oprindelse. Morten Grønvold blev dimitteret som Fenrik 18. Oct. 1699. Han kan da ikke have været Lieutenant og kan heller ikke ved sin Afgang fra Krigstjenesten have erholdt Lieutenants Character, hvad der ofte hændte, da han i Mandtallet af 1701 kaldes »forrige Fenrik«. Imidlertid indtraadte han igjen 17. Oct. 1702. i Berghenhusiske Inf. Reg. som Corporal ved 4. Compagni. Som Corporal var han blot Underofficer, medens Fenrik var den laveste Officersgrad. Det kan derfor synes underligt, at Morten Grønvold ved sin Gjenindtræden i Armeen er sat i lavere Charge. Men det hændte ikke saa sjælden, at Officerer, der vare dimitterede af Tjenesten, for igjen at faa noget at leve af, traadte ind i en lavere Stilling. I Regelen beholdt de dog sin høiere Titel. Morten Grønvold har vel ogsaa af økonomiske Grunde været nødt til paany at søge en Stilling i Regimentet, selv om han derved maatte nøies med en lavere Grad. Han blev imidlertid allerede igjen dimitteret 15. Marts 1705 og han kunde muligens ved denne Anledning have været tillagt Lieutenants Charakter, eftersom Hirsch kalder ham »Lieutenant«. Men dette kan dog heller ikke have været Tilfældet. Thi da Morten Grønvold i 1708 førte Proces med sin tidligere Compagnichef Oberstlieut. Peter Montagne Lillianschiold om Orninggaard kaldes han i Søndhordland Thingbog stadig uden Undtagelse »Fenrik Morten Grønvold«. Han har derfor aldrig været andet end Fenrik og hans Familienavn har paa Hjemstedet Storøen vistnok altid været anset for at være »Grønvold«. Ogsaa Sønnen, der en enkelt Gang mødte i Faderens Sted, skrives »Haagen Grønvold«. Naar Hirsch kalder Morten Grønvold »Lieutenant« kan Grunden hertil kun være den, at Fenrik var den laveste Officersgrad i Armeen og denne Grad senere gik over til at kaldes »Lieutenant«. I 1708 synes Morten Grønvold at have været bosat paa Orninggaard eller muligens paa

Ødegaarden Kathvet, da han under 1. Juni d. A. sammen med Svogeren Lieutenant Daniel Andersen blev indstævnet til den 20. s. M. at overvære Besigtelse og Taxationsforretning over Orninggaard med den derunder liggende Ødegaard Kathveit, som var Oberstlieut. Lillienkiold pantsat for 192 Rdl., der var misligholdt, hvorfor denne agtede at erhverve Eiendomsdom over Gaarden. Grønbold protesterede mod Forretningens Fremme, da de paa-beraabte Obligationer ikke vare fremlagte i Retten, men Besigtelsen blev desuagtet fremmet og herunder oplystes følgende angaaende de nævnte Eiendomme.

B o r g e s t u e n (Drengestuen) »er ganske fordærvet baade udi sit Tømmer, Spærrer og Tag«, saa den »ganske i Grund (maa) nederrives og igjen af ny opføres«.

S t a b u r e t »er af Gaarden bortsolt af Fenrik Morten Grønbold« efter at Gaarden var pantsat Lillienkiold.

V e d s k u r e t »er nedfalden og forraadnet«.

F l o r e n (Fjøset) maa »borttækkes paa alle Sider« og »Taget at forbedre«.

H ø l a d e n. »Hele Taget maa rives, da den ene Side er helt forraadnet«.

E n l i d e n S t u e ved Borgestuen maa »tækkes med 4 Tylter Bord«.

Endnu findes paa Gaarden »en liden Stuebygning, af Hr. Bernt Orning opbiugt, bestaaende udi en Stue, derudi en gammel Jern-Kakkelovn, et Kjøkken og et Spiskammer, ovenpaa tvende Kammere, det ene over Stuen og det andet over Kjøkkenet, nok et Ildhus med Loft over. Men samme Hus eller Vaaning er saa ganske fordærvet, at det hver Dag ventes at nedfalde. Taget paa Ildhuset er allerede nedfalden, Spærrer, Træer og Tømmer forraadnet, Golf (Gulv) og Tag med Døre og Vinduer ganske borte. Det øvrige af Huset er Taget i lige Maade i Grund bortraadnet, alle Spærrer sønder og raadne, hvorfor under hver Spærre er sat Støtter, som dennem opholder, Væggene inde i Stuen er ganske forskjødte den ene udenom den anden, saa lidet af Huset, naar det rives, er tjenlig til nogen Nytte«.

Flere Huse fandtes ej paa Gaarden.

S a u g e n, tæt ved Gaarden, »bestaar af en Flomsaug, hvilken i lige Maade er fordærvet. Stemmen vil i Grund nedrives, idet den lækker og alt Vandet rinder neder udi Grunden under Stemmen ud, saa at der, naar der ei er stor Vandflom, gaar alt Vandet under Stemmen, saa Saugen af det Aarsags Skyld lidet kan bruges«.

Q v æ r n e h u s e t »er ganske til Intet, staar øde og er ubrugeligt.
(Kværne) Kallen og alt Træfang borte og isønder, saa den er
af ganske ingen Værdi«.

Ødegaarden K a t h v e i t, »hvis Huse var nogenledes ved Magt«
kunde repareres.

S k o v e n indeholdt kun saameget Tømmer, at nye Huse paa Eien-
dommen kunde opføres.

Resultatet af Besigtelsen blev at Eiendommen, 2 Løber Smør
i aarlig Landskyld, taxeredes for 104 Rdl. Løben og det hele med
Mark, Skov, Sag, Kværnebrug og Huse for tilsammen 260 Rdl.

Den »saare skjønne« Orninggaard med sine »herlige« Frugt og
Urtehaber, fremmede Træer og hollandske Urtepotter, med Fiske-
damme og Værelser med gyldenlæders Stole og Malerier paa Væg-
gene« i det Vaaningshus »Hr. Bernt lod opføre og i en Beretning
(formentlig Besigtelsen foran) omtales som en stor Stue-Sahl med
Kakkelovn, et Kjøkken og et Spisekammer nedenunder og ovenpaa
tvende Kamre samt i Enden af Stuen »et tømret Ildhus med Loft
over«, var — som det af Besigtelsen sees — i Hr. Mortens Tid »en
Saga blot«. De forfaldne Rønner og de ynkelige Bygninger uden
Vinduer og Døre, som hver Dag truede med at falde sammen, kan
nok ikke have været noget imponerende eller tiltalende Syn for
Morten Grønvold. Han havde saavist heller ikke hverken Hr. Bernt
Ornings Guld-Lycestager eller noget andet overflødigt Sølv eller
Guld i sit Belte. Og havde han havt noget af det Orningske Guld
havde han nok havt det mere nødvendigt til andet Brug end til at
gjemme paa Kistebunden til sine Efterkommeres Glæde.

Samtidigt med Berigtelsen udtog Lillienskiold ogsaa Stæv-
ning mod Morten Grønvold for at faa sig tildømt de pantsatte
Eiendomme. Sagen blev opsat til 27. Novemb. s. A., da Lillien-
skiold fremlagde en Obligation af 24. Febr. 1684 fra Fru Sidsel Juel
til Svigersønnen Morten Grønvold paa 100 Rdl. med Pant i Øde-
gaarden Kathveit og halve Orninggaards Sag, hvilken Obligation
24. Januar 1702 var transporteret Lillienskiold, og en anden Obliga-
tion af 12. Juli 1699 til ham selv fra Fru Sidsel paa 92 Rdl. med
Pant i selve Orninggaard med Bygsel og Herlighed. Grønvold frem-
lagde en Skrivelse af 26. Oct. s. A. fra Kjøbmand i Bergen Søren
Seehuusen, hvori denne tilbød sig at betale Obligationerne med
Renter. Ved Sorenskriverens Dom af 15. Novbr. 1708 blev derfor
Morten Grønvold tilkjendt Orninggaard »med alt hvis under Pante-
brevene omformeldes baade som en Pantsætter og som en ret Odels-
mand« mod at betale Capitalen 192 Rdl. med Renter 77 Rdl. 4 Ort
12 β, ialt 269 Rdl. 4 Ort 12 β. Men da Grønvold var Skyld i Sagens
Ophold, blev han paa den anden Side ogsaa ilagt 6 Rdlr. i Proces-

omkostninger. I Dommen heder det, at der ikke var betalt Oberstl. Lillieskiold ringeste Rente af Pengene fra Obligationernes Datum og at han, skjøndt han havde faaet Orninggaard og Kathveit med alt tilhørende til »brugeligt Pant«, havde han dog ikke tiltraadt Pantet, men »ladet det forblive under den salig Frues og hendes Børns Disposition, saa han ikke havde oppebaaret nogen Rente af Gaarden, hvorimod han under 20. Juni efter N. L. 5—7—11 havde ladet Gaarden taxere, førend han søgte Eiendomsdom paa samme, ved hvilken Fremgangsmaade Grønvold imidlertid forment sig fornærmet, fornemmelig fordi han havde tilbudt Lillieskiold Pengene. Men da Grønvold ingen Penge havde anvist hverken i Oberstl. Lillieskiolds Hus eller i Retten, men alene fremlagt en Beskikkelse og en Skrivelse fra Seehuusen, hvori denne tilbød at betale Pengene uden i Virkeligheden at gjøre dette, var Lillieskiold i sin gode Ret, naar han ikke lod sig tilfredsstille paa dette Vis. Men da Indstævnte i sidste Retsmøde ved Seehuusens Tjener eller Fuldmægtig i Retten var fremkommen med Pengene, som Lillieskiolds Tjener Lars Handeland ikke vilde modtage, da han ingen Bemyndigelse havde hertil, fandt Retten det utvivlsomt, at Citanten maatte være pligtig til at tage mod dem.

Saaledes slap Morten Grønvold ved »Slyngelen« Severin Seehuusens Hjælp for denne Gang ud af Klemmen. Herligheden varede naturligvis ikke længe. Det gik her, som det i Regelen pleier at gaa i slige Tilfælde og som man paa Forhaand maatte vide, det vilde gaa. Grønvold kunde selvfølgelig endnu mindre opfylde sine økonomiske Forpligtelser mod Seehuusen end tidligere mod Lillieskiold, hvilket allerede efter et Par Aars Forløb førte til, at han ved Skjøde af 14. Juli 1710 (thingl. 21. Novbr. s. A.) saa sig nødt til at overdrage denne Orninggaard, Kathveit og »underliggende Grunde paa Lervig med Saug og Saugbrug, Lotter og Lunder, Qværn og Qværnsteder med alt, hvis dertil hører«. Hermed var Morten Grønvolds Befatning med Orninggaard og vistnok ogsaa hans Ophold paa Stordøen endelig afsluttet. Hvor han siden blev af er vistnok meget tvivlsomt. I Søndhordlands Fogedregnskaber for den følgende Tid nævnes han ikke og han synes heller ikke, som »Krønikerne« antager, senere at have havt sit Ophold i Bergen, hvor han skulde være død i Aarene mellem 1715—17. Familien har øiensynlig ingen Rede paa hans senere Skjæbne og det er formentlig bare en Hypothese, naar den antager, at han er død i Bergen.

Morten Grønvold levede vistnok endnu 1713, da Sønnen Cornet (Captain blev han aldrig) Haagen Otto Grønvold fik sit førstefødte og eneste levende Barn med sin første Hustru Marthe Christine Steenshorn, der hørte til en forlængst i Bondestanden nedsunken

yderlig reduceret Gren af den adelige Slægt Tordenstjerne, eftersom dette Barn Sønnen Jørgen Christopher hverken blev opkaldet efter Farfaderen eller Morfaderen, der saaledes begge dengang utvivlsomt vare i Live. Det var nemlig paa denne Tid ikke almindeligt at opkalde i Live værende Slægtninge, selv ikke de aller nærmeste.

Efter hvad der foran er oplyst, maa Morten Grønvold have været en Søn af en Haagen (Grønvold), hvilket Navn ogsaa hans næstældste Søn Haagen Otto, der var født c. 1687, erholdt. Faderen er vel derfor død før 1687. Men forøvrigt kjender man intet til ham. Der findes her i Landet en stor Del Gaarde og Pladse af Navnet Grønvold, saavel i det vestenfjeldske som paa Østlandet og nordenfjelds og fra en saadan Plads har sagtens Morten Haagensen været. Man skulde nærmest tro, at han havde været fra Bergens Stift, da han var ansat ved det bergenske Infanteriregiment. Men det behøver vel ikke at have været Tilfældet. Da Faderen som anført hed Haagen (Grønvold) er det vel klart, at han heller ikke godt kan have været nogen uegte Søn af Lieutenant Jørgen Eriksen Orning. Thi vel kunde det nok tænkes, at der ogsaa i det 17de Aarhundrede kunde opgives falske Barnefædre. Men det er dog neppe nogen Grund til at formode noget sligt i nærværende Tilfælde. Man kan derfor med Sikkerhed gaa ud fra, at hans Fader virkelig har baaret Navnet Haagen (Grønvold).

Det er ogsaa en anden Omstændighed, der er meget paafaldende. Samme Aar (1699), som Morten Grønvold blev dimitteret som Fenrik, blev der under 1. Decbr. i Regimentet ansat en Corporal ved Navn Jørgen Christoffer Grønvold. At disse 2 Personer har staaet i Slægtskabsforhold til hinanden, er i sig selv overmaade sandsynlig og det er vist al Grund til allerede paa Forhaand at formode, at den sidste har været en yngre Broder af den første. Da Jørgen Christopher Grønvold allerede 17. Oct. 1702 afgik ved Døden, bliver Morten Grønvold fra Dødsdagen af igjen i hans Sted ansat som Corporal ved 4de Compagni. Denne Succession i Regimentet tyder dog ubetinget paa et nært Slægtskab. Endnu mere paafaldende er jo da ogsaa, at Morten Grønvolds Søn Cornet Haagen Otto Grønvold (Haagen Skakke) netop opkalder sit førstefødte Barn Sønnen Jørgen Christopher efter den i 1702 afdøde Corporal. Det kan derfor næppe være nogensomhelst Tvivl om, at Corporalen har været Morten Grønvolds Broder og Cornet Haagen Grønvolds Farbroder og at det netop er af denne Grund at han har opkaldt sin førstefødte Søn efter ham.

I den bekjendte Historiker Justitiarius J. Chr. Bergs genealogiske Samlinger (idet norske Rigsarkiv) anføres det, at en Datter af Admiral Bernt Orning og Sidsel Juel var gift med »Fenrik og Notarius publicus i Bergen Grønvold«. Hvor Berg har dette fra,

at Morten Grønvold skal have været Notarius i Bergen, oplyser han ikke. Men det kan neppe være rigtigt. Thi 11. Juni 1698 blev Hans Teiste Notarius i Bergen og da han døde 13. Oct. 1709 blev Johan Barth straks constitueret igjen af Stiftamtmand M. de Tønsberg og derefter under 4. Januar 1710 kgl. udnævnt til Embedet. Rigtig nok var Hans Teiste fra 12. Juni 1702 af Vicestatholder Gabel constitueret som Sorenskriver i Nordnordland, medens Sorenskriveren der Christian Abo var suspenderet. Men da Morten Grønvold netop 1702 igjen indtraadte i Armeen som Corporal, kan han neppe have bestyret Embedet for Teiste i denne Tid. Og senere vides der ingen Anledning hertil at have været. Men han kunde jo muligens have været ansat paa Notarialkontoiret, da han i alle Fald efter 1708 maa have havt noget at leve af med sin store Familie. Ogsaa Forfatteren af Krønikerne nævner Paastanden om, at Morten Grønvold har været Notarius publicus i Bergen, og at han skulde have været en født Bergenser, som formentlig skulde skrive sig fra et Sted, som laa mellem Marken og Kaigaden i Bergens By og som kaldtes Grønnevold«. Men Forfatteren mener, at denne Paastand er »absolut umulig«, da Fenrik Morten Grønvold »vitterlig var født i Skaane« og derfra udvandrede til Norge og senere kom til Bergen. Det har heller aldrig været antydnet, at Slægtens Stamfader paa sine gamle Dage skulde være gaaet over i en civil Stilling,

Hvorvidt Morten Grønvold har indehavt nogen civil Stilling eller ei, faar staa derhen. Han kan imidlertid neppe have tilbragt sine sidste Dage i Bergen. Thi i Bergens Skattemandtaller findes han ikke og saa maatte dog vistnok have været Tilfældet, om han som paastaaet skulde have levet der. Derimod findes der 16. Juni 1725 begravet en »Lieutenant Grønvold« paa Kongsberg og det synes ikke umuligt at dette kan være Fenrik Morten Grønvold, der ogsaa ellers kaldes »Lieutenant«, skjøndt han i Virkeligheden kun var Fenrik. Thi der findes i den norske Arme paa denne Tid ingen anden Lieutenant Grønvold, det skulde kunne være. Det kan derfor være muligt, at Morten Grønvold efter at have mistet Orninggaard for at faa noget at leve af, har draget til Østlandet og bosat sig paa Kongsberg. Jeg skulde være tilbøielig til at antage, at han ogsaa oprindeligt har været fra Østlandet, ikke alene fordi han først optræder der, flere af hans Børn have søgt tilbage derhen, men ogsaa fordi Fornavnet Haagen er saagodtsom ukjendt paa Bergenskanten, men saameget hyppigere paa Østlandet, specielt paa Romerike og Eker. Det er derfor ikke usandsynlig, at Slægten oprindeligt skriver sig herfra og at det ogsaa er af denne Grund, at Sønnen Haagen har havnet paa Eker.

Hvormange Børn Morten Grønvold har havt i sit Ægteskab er meget tvivlsomt. Efter »Krønikerne« skal han mindst have

havt 13 Børn, 4 Døtre og 9 Sønner. Men hertil kommer en Datter, der angives død som ganske lidet Barn, saaledes at der i alt skulde være 14 Børn. Den i »Krønikerne« opførte Søn Otto Marquard Grønvold, der angives falden i Slaget ved Malplaque maa imidlertid udgaa af Rækken. Thi i 1701 havde Morten Grønvold ingen Søn af dette Navn. Har han havt en saadan, maa han enten være død før 1701 eller være født efter 1701 og kan derfor ikke i noget Tilfælde have deltaget i Slaget ved Malplaque 1709. Hele Historien om den Hepburnske Guldkjæde, som han her skal have baaret over sin Rustning og som ved Leiligheden blev sønderhugget og senere omgjort til en Uhrkjæde, der tilsidst kom tilbage til Familien Grønvold i Norge, maa selvfølgelig bortfalde. Hvis man overhovedet kan antage, at der i Slægten har været en saadan Tradition, kunde den muligens i Tilfælde gjælde Bernt Ornings Broder Otto Orning, der skal være falden i en Duel i Frankrige. Men i saa Fald ligger Historien adskillig længere tilbage i Tiden. Det er forøvrigt vistnok lidet sandsynlig, at den medfører nogen Rigtighed.

Efter dette skulde altsaa Morten Grønvold og Elisabeth Orning have havt følgende 13 Børn:

- 1) **Bernt Orning**, f. 1681 (var i 1701, 20 A. gl.), † 24. Juni 1729 som Oberstlieutenant. Han boede paa Thesen i Næs Prestegjeld paa Øvre Romerike, men døde muligens i Christiania. I alle Fald findes han ikke begravet i Næs. Han var gift 2 Gange.
  - Gift 1) (i Frederiksborgs Slotskirke?) 14. Marts 1705 med **Anna Lange**, født (i Karlebo paa Sjælland) 25 Februar 1687, † paa Thesen 2. April 1725 (begr. 13. s. M.), Datter af Stiftsprovst i Christiania, Mag. Peder Willumsen Lange og 1ste Kone Mette Hedevig »Meiners« (=: Meinertz?). Hun havde mindst 11 Børn.
  - 2) i Frederiksstad 5. April 1727 med »Fru« **Birgitte (Berte) Hedemark**, født c. 1692, † i Christiania 28. Mai 1770 (begr. i Slotsmenigheden 2. Juni s. A.), 78 A. gl., Datter af Cornet Jacob Nilsen Hedemark og Kirsten Pedersdatter Baar, samt Enke efter Kommandant paa Akerø Skandse Major Jacob Andersens Cold, begr. paa Hvaløerne 27. Decbr. 1726. Med hende have Oberstl. Orning 2 Børn.
- 2) **En Datter (Blanceflor?) Orning**, f. c. 1683, † c. 1685.
- 3) **Blanceflor (Cathrine) Orning**, f. c. 1685, muligens den »Fru Blanceflor Cathrine Orning« efter hvem Skifte holdtes i Bergen 7. Aug. 1761. Hun skal være løben bort med

Skjædder Knag, der hørte til den samme Slægt, hvortil Familien Knagenhielm hører.

- 4) Haagen Otto Grønvold, f. 1687 (var 14 A. gl. i 1701), † paa Steenshorn paa Eker 26. Decbr. 1743 (begr. Circ. Christi (c: 1. Januar] 1744), »50 A. gl.«. Han var Cornet og fik Afsked som saadan 30. Juni 1727 og 29. Decbr 1729 fra 1. Januar 1730 en Pension af Kvæsthuskassen. Han eiede til kort før sin Død $\frac{1}{4}$ af Steenshorn, som han imidlertid kort før havde solgt til en Bonde. Boet var fallit.

Gift 1) i Eker Maria Purific. (2. Febr.) 1713 med Martha Christine Tordenstjerne, døbt i Eker 9. Sept. 1691, † p. Rolfsrud i Eker 26. Juli 1714 (begr. 1. Aug. s. A.), 23 A. gl. paa Barselseng med en dødfødt Datter, Datter af Gaardbruger Christopher Svendsen Tordenstjerne paa Steenshorn. 2 Børn.

2) i Tune 1719 med Abigael Dop, født i Tune c. 1698, † paa Steenshorn 1736 (begr. 13. April s. A.), Datter af Provst og Sogneprest til Tune Johan Dop og Karen Thune. 6 Børn.

3) c. 1740 med Johanna Samuelsdatter Heiden, der overlevede Manden. Ingen Børn.

- 5) Karen Mouatt Orning, født c. 1689; levede 1732 paa Bryn i Romedal, da hun 20. Aug. fik Pension af Kvæsthuskassen. Var 1748 hos en Søn i Bergen, hvor hun levede endnu 23. Juni 1763, da hun mødte paa Skiftet.

Gift c. 1720 med Premierl. ved Motszfeldts Dragonregiment Andreas Høeg, født i Danmark c. 1691, † paa Bryn i Romedal 1732. Angives at høre til den adelige Slægt Høeg, men findes ikke i Danmarks Adels Aarbog. Han havde mindst 5 Børn.

- 6) Frederik Christian Grønvold, født 1691 (var 9 A. gl. 1701), † i Tune 27. Juli 1757 som forhv. Capt. ved Dragonerne.

Gift i Tune før Marts 1720 med Justine Catharina Reichwein, født 1688, † paa Ulleberg i Brunlanæs 1783 (begr. 2. Juli s. A. ved Tanum Kirke), 97 A. gl. (ikke 1784), Datter af Capt. Fredrik Christian Reichwein og Else Kirstine Bildt. 5 Børn. Stamfader for Familien Grønvold.

- 7) Margrethe Juel Orning, født 1693; levede 1730 ugift i Bergen. Skal være død ved et Ulykkestilfælde med sin Hest.

- 8) Wilhelm (Willum) Orning, født 1695 (var 6 A. gl. 1701), † i Etne (?) 1751 som afsked. Lieut. i vestre vesterl.

nat. Infrg. Han hed ikke Fredrik Wilhelm, havde aldrig staaet ved Dragonerne og er selvfølgelig heller ikke den Lieut. Orning, der nævnes i Oberst Gulowsens Bog »Fra Dragontiden«.

Han skal have været gift 3 Gange, men »ingen Børn efterladt«. Enken Birgitte Margrethe levede imidlertid 1751, da hun 3. Marts fik Pension af Kvæsthuskassen, med 2 s m a a D ø t r e i Etne, hvor hun vistnok døde 1758, da hun fra dette Aar er strøget i Pensionslisten.

- 9) Martine (Tina) Orning, født 1697. Hun var ugift. Skal være druknet paa en Retse paa Bukkenfjorden, idet en Seilbom slog hende overbord.
- 10) Ludvig Christian Orning, født 1701, † paa Pladsen Holen under Holaker i Lesje Prestegjeld 2. Febr. 1779 (begr. Dom. Reminisc. (c.: 28. Februar) s. A.), 77 A. gl. som forhv. Major. Han havde Afsked fra 7. Mai 1757. Skifte efter ham holdtes paa Holen fra 7. Mai 1779 til 27. Decbr. 1780. Der nævnes hverken paa Skiftet eller i Kirkebogen, at han blev klemt ihjel af en Bjørn og heller ikke fandtes der i hans Bogen Uhrkjæde af Guld. Han havde i sit Egteskab i n g e n Sønner, men k u n 2 Døtre, af hvilke den ene var gift med Hans Olsen paa Levanger i Trondhjems Stift.

Har de 3 i »Krønikerne« nævnte Officerer været hans Sønner, har de i alle Fald ikke været hans æ g t e Børn.

Gift i Stange 18. Aug. 1746 med Anna Cathrina L a n g e, f. 1713, † paa Holen 4. April 1789 (begr. 11. s. M.), 76 A. gl., Datter af Foged Erik Lange og Riise Mortensdatter Schultz. Nogen Fredrik Christian Orning findes heller ikke begravet i Lesje i 1781. Men da han druknede, er Liget maaske aldrig fundet.

- 11) O v e E r i k O r n i n g, født c. 1703, † antagelig før 1742. Var 7. Febr. 1734 Fadder i Næs paa Romerike. Erholdt i 1739 Afsked som Cornet og fik 13. April s. A. Pension af Kvæsthuskassen. Men da han aldrig hævede Pensionen, blev han i 1742 udslettet af Pensionslisten, da han antoges død. Han maa ikke forveksles med Fætteren Ove Erik Orning, † i Oct. 1748 i Strandebarm, 57 A. gl., Søn af David Andersen, efter hvem Skifte holdtes paa Husmandspladsen Fosland under Lille Fosse, hvor han boede og døde. Han blev gift i Strudshavn 9. April 1739 (trol. 14. Januar s. A.) med G j e r t h r u d O v e s d a t t e r T r e u b l e r, Datter af Lieut. Ove Treubler, der 2) blev gift i Strandebarm 31. Mai 1748 (trol. 12. April s. A.) med Klokker til Strandebarm Ole Samuelson Brygmann.

- 12) Bernt Martin Orning, født 1703 (Tvilling af Fore-gaaende), † 1732 som Lieutenant.
 13) Morten Orning, f. c. 1705, † ung som Capt. des Armes i en Duel. Ugift.

I »Kronikerne« er gjengivet et Portræt, der angives for at være Slægten Grønvolds Stamfader her i Landet Fenrik Morten Grønvold. Indskriften paa Billedet skriver sig imidlertid øiensynlig fra en langt senere Tidsperiode og maa derfor være anbragt paa Portrætet længe efter Morten Grønvolds Død, hvilket ogsaa viser sig deri, at Inscriptionens Indhold er urigtig. Thi at man ikke i Morten Grønvolds Levetid skulde vide, at han var Fenrik og ikke Captain er ganske uantagelig. I Paaskriften har man derfor intet Bevis for, at dette Portræt forestiller Slægtens Stamfader. Uden Kjendskab til og nøiere Undersøgelse af selve Maleriet er det vistnok vanskeligt at opgjøre sig nogen sikker Mening om fra hvilken Tid, det skriver sig og hvem det forestiller. Men det giver i alle Fald ikke noget ganske paalideligt Indtryk og synes ikke at kunne skrive sig fra Morten Grønvolds Tid. Mon det ikke skulde være en helt anden Person end den angivne Stamfader og fra en langt senere Tid?
